

NORGES HØYESTERETT

Den 15. mai 2013 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Gjølstad, Matheson og Bull i

HR-2013-01028-U, (sak nr. 2013/565), sivil sak, anke over kjennelse:

Opplysningsvesenets fond (advokat Erik Gjævenes)

mot

Alcoa Norway ANS (advokat Øyvind Kraft)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i overskjønn for fastsettelse av festeavgift ved leie av industritomt.
- (2) Alcoa Norway ANS - heretter Alcoa - fester en tomt eid av Opplysningsvesenets fond til drift av aluminiumsverk i Mosjøen (gnr. 104 bnr. 148 i Vefsn kommune). Festeavtalen ble inngått 1. mai 1956. Tidligere leietakere var først Mosjøen Aluminium AS, så Elkem Aluminium AS. I forbindelse med regulering av festeavgiften – hvor Opplysningsvesenets fond den 20. februar 2007 hadde fastsatt årlig festeavgift fra 1. mai 2006 til 2 827 500 kroner – oppsto det tvist mellom partene om festeavgiftens størrelse. Det ble inngått rettsforlik 26. april 2011 hvor det ble fastslått at Opplysningsvesenets fond innen 1. juli 2011 skulle begjære skjønn for fastsettelse av festeavgiften.
- (3) Ved Alstadhaug tingretts skjønn 25. november 2011 ble den årlige festeavgiften satt til 1 430 000 kroner. Sakskostnader ble ikke tilkjent noen av partene. Avgjørelsen har slik slutning:
 - "1. Skjønnet fremmes.
 2. Årlig festeavgift for gnr. 104 bnr. 148 i Vefsn kommune fastsettes til kr 1 430 000 med virkning fra 01. mai 2006.
 3. Sakskostnader tilkjennes ikke.
 4. Utgiftene til skjønnsmenn og rettsgebyr dekkes med en halvpart på saksøker og en halvpart på saksøkte."
- (4) Begge parter begjærte overskjønn, og ved Hålogland lagmannsretts overskjønn 27. desember

2012 ble årlig festeavgift fastsatt til 1 188 250 kroner med virkning fra 1. mai 2006. Opplysningsvesenets fond ble ilagt 454 131 kroner i sakskostnader for lagmannsretten og 392 373,67 kroner i sakskostnader for tingretten. Avgjørelsen har slik slutning:

- "1. Årlig festeavgift for gnr. 104 bnr. 148 i Vefsn kommune settes til 1 188 250 - enmillionetthundreogåttiåttetusentohundreogfemti - kroner med virkning fra og med 1. mai 2006.
2. I sakskostnader for lagmannsretten betaler Opplysningsvesenets fond til Alcoa Norway ANS 454 131 - firehundreogfemtifiretusenethundreogtrentien - kroner.
3. I sakskostnader for tingretten betaler Opplysningsvesenets fond til Alcoa Norway ANS 392 373,67 - trehundreogtittitotusentrehundreogsyttitre 67/100 - kroner.
4. Oppfyllelsesfristen i punkt 2 og 3 er 2 - to - uker fra forkynnelsen av dette overskjønn.
5. Opplysningsvesenets fond betaler kostnader til skjønnsmedlemmer ved overskjønnet."

- (5) *Opplysningsvesenets fond* har i rett tid anket lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i overskjønnet til Høyesterett. Det er i det vesentligste gjort gjeldende:
- (6) Lagmannsretten har kun vurdert sakskostnadsspørsmålet etter skjønnsprosessloven § 43 første ledd. Retten skulle ha vurdert skjønnsprosessloven § 43 andre ledd. At dette ikke ble gjort, innebærer en saksbehandlingsfeil. Videre har lagmannsretten feilaktig lagt til grunn at saken ble vunnet av Alcoa. Det at festeavgiften i lagmannsretten ble fastsatt noe lavere enn i tingretten, innebærer ikke at saken er vunnet av motparten. Spørsmålet må avgjøres ut i fra partenes anførsler sammenholdt med overskjønnetts resultat. Ankemotparten anførte at festeavgiften skulle settes betydelig lavere enn det som ble resultatet, og den festeavgift lagmannsretten har fastsatt ligger omtrent midt i mellom partenes forlikstilbud forut for skjønnsbehandlingen. Det er forutsatt i forarbeidene til skjønnsprosessloven § 43 andre ledd at den klare hovedregel skal være at partene bærer egne kostnader, og at det kun er unntaksvis at den ene parten skal pålegges å dekke den andres kostnader.
- (7) Lagmannsretten har også feilaktig lagt til grunn at Alcoa vant fullt ut for tingretten. Lagmannsrettens begrunnelse her er mangelfull.
- (8) Anken bør ikke nektes fremmet etter tvisteloven § 30-5.
- (9) Det er nedlagt slik påstand:
 - "1. Punkt 2-5 i slutningen i Hålogaland lagmannsretts overskjønn oppheves.
 2. Opplysningsvesenets fond tilkjennes sakskostnader for Høyesterett."
- (10) *Alcoa Norway ANS* har inngitt tilsvarende, og i det vesentligste anført:
- (11) Lagmannsrettens avgjørelse av sakskostnadene bygger ikke på feil lovtolkning og det foreligger heller ikke saksbehandlingsfeil ved avgjørelsen.
- (12) Lagmannsretten fant at Alcoa vant saken fullt ut, og skjønnsprosessloven § 43 andre ledd var dermed ikke aktuell. Det fremgår i tillegg av lagmannsrettens avgjørelse at tvisteloven § 20-2 tredje ledd ble vurdert, og ikke funnet anvendelig. Lagmannsrettens avgjørelse er med dette tilstrekkelig begrunnet, og lagmannsretten har korrekt lagt til grunn sitt materielle resultat ved vurderingen av sakskostnadsspørsmålet for tingretten, jf. tvisteloven § 20-9 andre ledd.
- (13) Saken har i alle tilfeller ikke prinsipiell betydning, og det er ikke grunn til å ta anken under behandling, jf. tvisteloven § 30-5.

(14) Det er nedlagt slik påstand:

"1. Anken forkastes.

2. Alcoa Norway ANS tilkjennes saksomkostninger for Høyesterett."

(15) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at anken gjelder lagmannsrettens sakskostnadsavgjørelse i overskjønn. Ankeutvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens lovanvendelse og saksbehandling, samt bevisvurderingen så langt den utelukkende gjelder saksbehandlingen, jf. skjønnsprosessloven § 2, jf. tvisteloven § 20-9.

(16) Sakskostnadsavgjørelsen er begrunnet slik:

"Sakskostnadsspørsmålet blir her å avgjøre etter skjønnsprosessloven § 43 første ledd, jf. tvisteloven kapittel 20. Av tvisteloven § 20-2 følger at den part som har vunnet saken har krav på erstatning for sine saksomkostnader. Saken er vunnet hvis parten får medhold fullt ut eller i det vesentlige. Motparten kan fritas for erstatningsplikten helt eller delvis dersom vilkårene i § 20-2 tredje ledd er oppfylt.

Alcoa har vunnet saken for lagmannsretten da de har kommet bedre ut av ankeomgangen. Saksomkostnader tilkjennes derfor i samsvar med § 20-2 første ledd. Lagmannsretten kan ikke ses at det er grunnlag for å anvende unntaksregelen i § 20-2 tredje ledd. For lagmannsretten er saksomkostnader krevd erstattet med 441 231 kroner eksklusive merverdiavgift, hvorav 290 850 kroner i salær til advokat Øyvind Kraft for 138 timer. Resten er utlegg. I tillegg kommer rettsgebyret for lagmannsretten med 12 900 kroner (15 R). Merverdiavgift skal ikke beregnes da Alcoa har fradragsrett for inngående merverdiavgift. Opplysningsvesenets fond er kjent med saksomkostnadskravet, men har ikke hatt merknader. Lagmannsretten legger oppgaven til grunn, og Alcoa tilkjennes 454 131 kroner i saksomkostnader for lagmannsretten.

Lagmannsrettens materielle resultat skal også legges til grunn for saksomkostnadsavgjørelsen for tingretten, jf. tvisteloven § 20-9 annet ledd. Med det resultat lagmannsretten er kommet til, har Alcoa også vunnet saken fullt ut for tingretten, jf. tvisteloven § 20-2 første og annet ledd. Lagmannsretten finner heller ikke her grunn til å gi unntaksregelen i 20-2 tredje ledd anvendelse. Alcoa har for tingretten krevd saksomkostnader erstattet med 353 517,67 kroner med tillegg av sin andel av utgiftene til rettsgebyr og skjønnsmedlemmer. Inkludert utlegg til rettsgebyr og skjønnsmedlemmer er kravet 392 373,67 kroner. Opplysningsvesenets fond har heller ikke hatt innvendinger til denne oppgaven. Lagmannsretten tilkjenner Alcoa saksomkostnader for tingretten i samsvar med kravet på 393 373,67 kroner."

(17) Etter første ledd i § 43 i skjønnsprosessloven "avgjøres spørsmålet om dekning av omkostningene etter reglene i tvisteloven kapittel 20".

(18) Andre ledd i § 43 inneholder en særregel for slike skjønnsaker:

"I saker hvor ingen av partene etter rettens mening kan sies å ha vunnet, avgjør retten i hvilken utstrekning den ene parten helt eller delvis skal erstatte motparten hans nødvendige utgifter i anledning av skjønnsaken. Det skal her særlig legges vekt på om parten har avslått et rimelig forlikstilbud og om han ellers har forlangt skjønn uten rimelig grunn."

(19) Bestemmelsen ble vurdert i forbindelse med tvisteloven. Det ble ikke funnet grunn til å oppheve den, jf. Ot.prp. nr. 74 (2005-2006) side 69, hvor det er uttalt:

"Departementet har ikke funnet grunn til å oppheve annet ledd, slik at de saker som omfattes av § 43, fullt ut blir regulert av tvistelovens saksomkostnadsregler. Disse er mer fleksible enn i tvistemålsloven. Nåværende annet ledd oppfattes likevel å gi uttrykk for at retten er gitt enda større frihet enn etter tvisteloven når den skal treffe avgjørelse om saksomkostnader, og

departementet mener det kan være grunn til å signalisere dette ved å beholde bestemmelsen. Det vises blant annet til at det i forarbeidene til annet ledd er fremhevet at det i flere saker kan by på problemer å fastslå hvem som "egentlig har vunnet saken", jf. Ot.prp. nr. 62 (1981-1982) side 79."

- (20) Bestemmelsen gir anvisning på en skjønnsmessig vurdering av sakskostnadsspørsmålet, hvor enkelte momenter er nevnt i bestemmelsen, og hvor det også kan være aktuelt å se hen til momenter i tvistelovens sakskostnadsbestemmelser. Resultatet kan bli at sakskostnader ikke tilkjennes, men slik bestemmelsen lyder, kan det også helt eller delvis tilkjennes sakskostnader.
- (21) Lagmannsretten har i denne saken anvendt tvistelovens bestemmelser idet den har funnet at saken er vunnet av Alcoa, jf. tvisteloven § 20-2. Så langt dette er riktig, er det ikke noen feil at bestemmelsen i skjønnprosessloven § 43 andre ledd ikke er drøftet.
- (22) Med hensyn til anvendelsen av tvisteloven § 20-2, viser utvalget til at begge parter på vanlig måte nedla påstand om at skjønnen fremmes for fastsettelse av ny festeavgift. For begge retter var partene enige om at festeavgiften skulle fastsettes som en rimelig avkastning av den bortfestede eiendoms verdi på reguleringstidspunktet 1. mai 2006, basert på eiendommens tilstand da festeforholdet startet 1. mai 1956. Men det var uenighet på flere punkter: For det første om det, slik Alcoa hevdet, skulle gjøres fradrag for kostnadene på 1950-tallet til ekspropriasjon/innløsning av festekontraktene samt riving av bebyggelsen ved beregningen av tomtens opparbeidelseskostnader, og om råtomtprisen skulle baseres på at en tenker seg Alcoas virksomhet i Mosjøen borte. Dessuten var det uenighet om festerenten. Endelig var det uenighet om den nærmere skjønnsmessige vurdering av tomteverdien. På de to førstnevnte punkter fant lagmannsretten, som tingretten, at Alcoas anførsler ikke kunne føre frem. Alcoa mente at festerenten burde ligge i intervallet 3 til 5 prosent, mens Opplysningsvesenets fond argumenterte for 7,25 prosent. Lagmannsretten satte festerenten til 5 prosent. Dette førte til en noe lavere ny årlig festeavgift enn i underskjønnet.
- (23) At en part som begjærer overskjønn oppnår et forbedret resultat, innebærer ikke uten videre at saken må anses vunnet fullt ut. Etter utvalgets syn burde det i den situasjon som her forelå vært gitt en noe nærmere begrunnelse for hvorfor saken ble ansett vunnet av Alcoa både for lagmannsretten og for tingretten. Noen vurdering av hvor tyngdepunktet i saken lå, fremgår ikke av overskjønnets begrunnelse, jf. Rt. 2011 side 699 med videre henvisninger. For så vidt gjelder sakskostnadsspørsmålet for tingretten, hvor lagmannsrettens resultat riktignok skal legges til grunn, vises i tillegg til det som fremgår i tingrettens sakskostnadsavgjørelse om at "OVF fastsatte opprinnelig festeavgiften til kr 2 827 500, mens Alcoa som siste minnelige løsning tilbød en festeavgift på kr 600 000".
- (24) Sakskostnadsavgjørelsen i overskjønnet, slutningens punkt 2 - 5 blir etter dette å oppheve.
- (25) Anken har i samsvar med den ankende parts påstand ført frem, og utvalget finner at den ankende part bør tilkjennes sakskostnader for Høyesterett. Beløpet settes til 15 000 kroner med tillegg av ankegebyret på 5 160 kroner.
- (26) Kjennelsen er enstemmig.

SLUTNING:

1. Sakskostnadsavgjørelsen i overskjønnet, slutningens punkt 2, 3, 4 og 5, oppheves.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler Alcoa Norway ANS til Opplysningsvesenets fond 20 160 – tjuetusenett hundreogseksti – kroner, innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Wilhelm Matheson
(sign.)

Liv Gjølstad
(sign.)

Henrik Bull
(sign.)

Riktig utskrift: